

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LIX, кн. 3, 2015 г.
Юбилейна научна конференция с международно участие
Традиции и предизвикателства пред аграрното образование, наука и бизнес
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LIX, book 3, 2015
Jubilee Scientific Conference with International Participation
Traditions and Challenges of Agricultural Education, Science and Business

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПОДЗЕМНОТО АГРОБИОРАЗНООБРАЗИЕ В БИОЛОГИЧНА И КОНВЕНЦИОНАЛНА ЯБЪЛКОВА ФИТОЦЕНОЗА INVESTIGATING BELOW-GROUND AGROBIODIVERSITY IN ORGANIC AND CONVENTIONAL APPLE ORCHARDS

Евгения Костадинова*, Владислав Попов
Evgenia Kostadinova*, Vladislav Popov

Аграрен университет - Пловдив, България
Agricultural University – Plovdiv, Bulgaria

*E-mail: evgenia_kostadinova@abv.bg

Abstract

In order to determine the differences between organic and conventional agrophytocenoses in regards to their input for maintaining and increasing below-ground biodiversity, a field study was conducted in the demonstration fields of the Agroecological Center of the Agricultural University in Plovdiv, Bulgaria.

The biodiversity of soil geobionts was established for a two-year period (2013–2014) by monitoring the changes in environmental parameters, considering conducted agricultural activities. The obtained data were compared with parallel monitoring of a conventional apple orchard. The ecological parameters were higher in all the investigated taxa in the organic orchard.

Key words: apple orchard, biological, conventional, geobionts.

ВЪВЕДЕНИЕ

Основните предизвикателства пред биологичното овощарство са създаване на устойчива структура на почвата, образуване на гъсто разклонена и разположена на по-голяма дълбочина коренова система, която да може да снабдява растенията с достатъчно количество вода, и организиране на мерки за увеличаване на биоразнообразието във и около овощната градина. С тези действия се цели да се създаде оптимален баланс между вредителите и техните естествени врагове с цел да се намалят щетите от неприятели и болести.

Ябълката е най-разпространената овощна култура, отглеждана в умерения пояс, чиято съвременна технология е обременена в най-голяма степен с агрохимикали.

В противовес на конвенционалното ябълково производство, при биологичното се изследват многообразни съвременни методи, които

позволяват получаването на относително стабилни добиви, чиста земеделска продукция и в същото време съхраняване и подобряване на околната среда (Karov et al., 2006).

Ябълката е един от най-студоустойчивите овощни видове в умерената климатична зона. През зимата тя издържа до минус 29-32°C. Ябълката е влаголюбив овощен вид. Както недостигът, така и излишъкът на почвена и атмосферна влага се отразяват неблагоприятно върху развитието и плододаването (Internet source).

Редица изследвания (Velcheva et al., 1999) показват, че прилагането на пестицидни средства за борба срещу вредителите при овощните видове води до нарушаване на естествените биодинамични процеси в екосистемите. Попадайки в почвата, пестицидните разтвори нарушават естествените почвени условия като жизнена среда на микро-, мезо- и макробионтите. Мезофауната е представена от разнообразие от безгръбначни животни, главно нематоди, червеи, малки безкрили насекоми, паяци, насекоми и земни червеи (Velcheva et al., 1997).

Функциите на такова общество, често отнасяни към "почвена хранителна мрежа", са комплексни и силно зависят от остатъка от декомпозицията на органичната материя, хранителния запас и освобождаването на хранителни вещества, почвената структура и разграждането или имобилизацията на пестициди и други замърсители (Zwieten, 2004).

При определени културални условия хербицидите, както и инсектицидите, може да се приложат при интегрираната растителна защита с цел намаляване на натиска на почвените вредители (Fox, 1964). Много пестициди обаче, използвани в конвенционалните екосистеми, са токсични за нецелевите организми и могат да окажат ефект върху полезните за агроекосистемата безгръбначни (Lee, 1985).

Освен условията на отглеждане (тип почва, напояване, сорт – комбинация подложка, разстояние на засаждане, приспособление за покритие и т.н.) трябва да се определят и плевелните видове (Rankova et al., 2011). В конвенционалните агроекосистеми най-добри резултати в контрола на плевелната растителност се постигат чрез комбинация от агротехнически мерки (методът на изсушаване или изтощение) и прилагане на хербициди (Tonev, 2000; Tonev et al., 2007).

В биологичните агроекосистеми нуждата да се поддържа плодородието на почвата и да се ограничи използването на пестициди обяснява необходимостта от изследвания върху влиянието на различните системи за поддържане на почвената повърхност (затревяване, зачимяване, мулчиране) и борбата с плевелите, за да се приложат екологично устойчиви подходи в отглеждането на овощни насаждения в съответствие с условията в страната (Rankova, 2006).

Разнообразието на растителната покривка е в тясна връзка с организмите, населяващи почвените слоеве. Някои от тях се развиват и на

почвената повърхност, и в най-горния почвен слой. Те имат много важно значение за формирането на почвите и за поддържането на плодородието им (Paraskevov & Trendafilov, 2000).

С настоящото проучване се цели да се проследи разнообразието на почвени организми в ябълкови агрофитоценози с различен тип на управление – биологичен и конвенционален.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Проучването беше проведено по време на вегетацията на ябълкови дървета през 2013 и 2014 г. За биологично насаждение беше избрано това в опитното поле на Агроекологичния център в Аграрния университет – Пловдив, а за конвенционално насаждение – частна ябълкова градина в землището на с. Калековец, област Пловдивска.

Данните за климатичните условия, имащи най-голямо значение за растежа и развитието на ябълката (*Malus domestica* Borkh.), бяха получени от Синоптичната станция при АУ към НИМХ – Пловдив.

За изследване на главните почвени характеристики бяха взети почвени проби на две дълбочини – от 0 до 0,20 и от 0,20 до 0,50 m, от осем експериментални участъка в началото на вегетационните години. В Лабораторния комплекс за изпитване в Аграрния университет в Пловдив бяха определени: усвоими форми на подвижен азот (N-NH₄ и N-NO₃ mg/kg); фосфор (P₂O₅ mg/100 g) и калий (K₂O mg/100 g); pH във воден извлек 1:5; хумус (%); механичен състав на почвата.

Бяха извършвани еднократни отчитания през пролетта, лятото и есента на двете години, в двете насаждения. Бяха разчертани по две секции, в четири междуредия, с размери 0,50/0,50/0,30 m. Пробовземането беше извършено според полската методология на Guilyarov (1987).

Определянето на събрания материал е до най-ниския възможен таксон (семејство) според Fauna Europaea (2013). Представителите бяха идентифицирани в катедра "Ентомология" и "Екология и опазване на околната среда" в Аграрния университет в Пловдив.

Определени бяха някои от свойствата на едафоценозата, характеризиращи както отделните таксони, така и биоценозата като цяло (по Bigon et al., 1989). Това са: обилие (отношението между броя на индивидите от един таксон и общата численост на индивидите от всички таксони); честота (обилие, в %); постоянство (съотношението на броя на извадките, съдържащи даден таксон, към общия брой извадки, в %); индекс на разнообразие по Simpson (числеността на таксоните и съотношението на тяхното обилие).

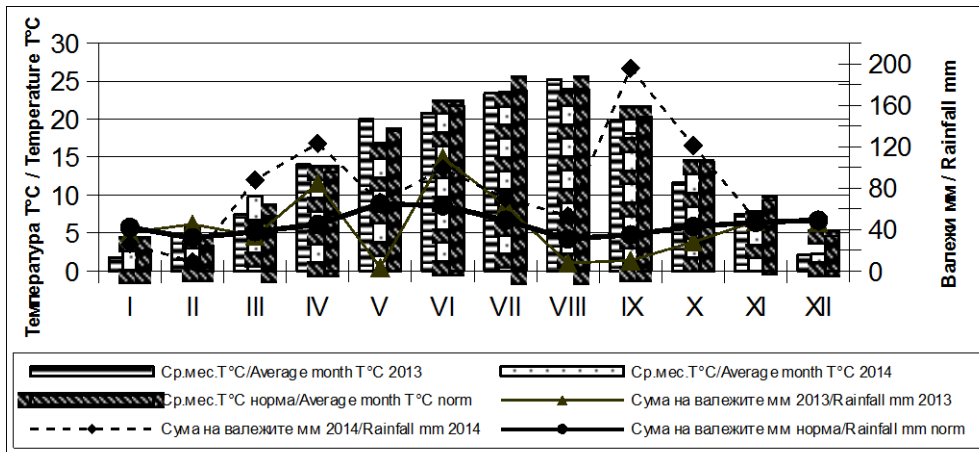
Успоредно с проучването на биоразнообразието в почвата беше отчитано и растителното разнообразие в междуредията, в съседни метровки, по количествения метод на Andreeva-Fetvadzhieva i Dechkov (1982).

За обработка на данните и извършване на статистическите анализи беше използван статистическият пакет STATISTICA 9.0 (StatSoft Inc., 2004).

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Климатична характеристика

Температурата за 2013 г. е близка до нормата. Специфични за годината са изключително слабите превалявания за месеците май, август, септември и октомври. Температурата, отчетена през 2014 г., е над нормата. Обезпечеността с валежи през вегетационния период е най-добра през месеците април, юли, август, септември и октомври. По метеорологичния показател валежи отчетените данни се различават съществено през двете години (фиг. 1).

Фиг. 1. Метеорологични показатели

Fig. 1. Meteorological indicators

Почвена характеристика и агрохимични показатели

Почвата в конвенционалното насаждение е алувиално-ливадна (*Mollic Fluvisols*), с глинесто-песъчлив механичен състав в горния почвен слой и свързан пясък в слоя 20-50 cm. Почвената реакция е средно кисела в повърхностния слой и в дълбочина. Съдържанието на хумус е ниско, запасеността с подвижен фосфор в повърхностния слой е добра, а в слоя 20–50 cm – средна.

Запасеността с подвижен калий е висока. Запасеността на почвата с азот (амониев и нитратен) в горния слой е недостатъчна, докато в долния се характеризира като средна.

В биологичното насаждение почвата е ливадно-блатна (*Gleysols*). В горния почвен слой механичният състав е леко песъчливо-глинест, почвената реакция е слабо кисела, съдържанието на хумус – високо. В слоя 20–50 cm механичният състав е глинесто-песъчлив, рН на почвата е много слабо алкална, съдържанието на хумус – много ниско.

В горния и в долния почвен слой запасеността с фосфор е средна, тази с подвижен калий е много силна в горния слой и в дълбочина. Нитратната и амониевата запасеност на обследваните почвени слоеве се класифицира като недостатъчна (табл. 1).

Таблица 1. Агрохимични и почвени показатели

Table 1. Agrochemical and soil features 2013–2014

Насаждение/ Perennial plants	Дълбочина Depth (cm)	Хумус Humus, %	pH	NH ₄ ⁺ + NO ₃ ⁻ mg/kg	P ₂ O ₅ mg/100 g	K ₂ O mg/100 g
Конвенционално/ Conventional	0-20	1,5	5,5	19,5	12,3	27,6
	20-50	1,7	5,5	23,0	7,8	22,5
Биологично/ Organic	0-20	3,1	6,9	12,9	11,1	65,1
	20-50	0,8	7,2	5,8	7,3	42,8

Растително разнообразие в междуредията на ябълковите насаждения

В конвенционалното насаждение затревяването е свободно.

При създаване на биологичното насаждение е извършено затревяване с тревни смеси от ежова главица (*Dactylis glomerata*), люцерна (*Medicago sativa*) и ливадна власатка (*Festuca pratensis*). В периода на отчитане тези смеси не са презасявани.

Растителните семейства, отчетени в определените участъци в междуредията на насажденията, с най-много представители, са:

- Житни (*Poaceae*): едногодишна метлица (*Poa sp.*), балур (*Sorghum sp.*) и полска лисича опашка (*Alopecurus sp.*);
- Сложноцветни (*Asteraceae*): глухарче (*Taraxacum sp.*), компостна салата (*Latuca sp.*) и паламида (*Cirsium sp.*);
- Поветицови (*Convolvulaceae*): поветица (*Convolvulus sp.*).

Извършените агротехнически мероприятия са посочени в таблица 2.

Екологична характеристика

Разнообразие на почвени организми

От общото количество отчетени геобионти се разграничават няколко семейства. Избрани са като индикаторни, тъй като определят почвеното разнообразие и са свързани с растителната покривка. Условно са класифицирани като представители на полезни и вредни видове:

Полезни: Семейство *Lumbricidae*, Клас *Oligochaeta*;
Семейство *Geophilidae*, Клас *Myriapoda*.

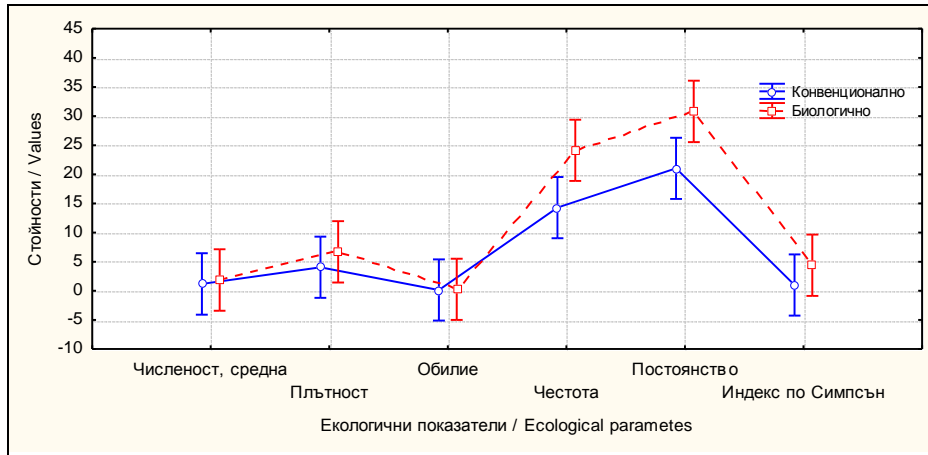
Вредни: Семейство *Limacidae*, Клас *Gastropoda*;
Семейство *Porcellionidae*, Клас *Crustacea*
Семейство *Elateridae*, Клас *Insecta*;
Семейство *Carabidae*, Клас *Insecta*;
Семейство *Gryllidae*, Клас *Insecta*.

Таблица 2. Агротехнически мероприятия
Table 2. Agronomical projects

Биологично/Organical		Конвенционално/Conventional	
2013	2014	2013	2014
Почвообработки/Tillage			
II: -	II: оран/plowing	II: -	II: -
Напояване през месеците/Irrigation during the months			
IV: 1	IV: -	IV: 3	IV: 4
V: 2	V: 1	V: 7	V: 5
VI: -	VI: 1	VI: 6	VI: 6
VII: -	VII: -	VII: 5	VII: 4
VIII: 1	VIII: 1	VIII: 3	VIII: 3
IX: 1	IX: -	IX: -	IX: -
Поддържане на междуредова и вътрередова растителност/ Keeping intercrop and Interlinear plant vegetation			
III: -	III: -	III: Раундъп/Raundup	III: Раундъп/Raundup
IV: 2 косене/Lawn	IV: -	IV: -	IV: -
V: 2 косене/Lawn	V: 1 косене/Lawn	V: -	V: -
VI: -	VI: 2 косене/Lawn	VI: Раундъп/Raundup	VI: Раундъп/Raundup
VII: 2	VII: -	VII: -	VII: -
VIII: 1 косене/Lawn	VIII: -	VIII: 1 косене/Lawn	VIII: 1 косене/Lawn
Поддържане на почвено плодородие/Maintenance of soil fertility			
II: -	II: овчи оборски тор /sheep manure	II: -	II: -
IV: -	IV: -	IV: -	IV: Мултикалий/Multi K
V: Хемозим био 5/Hemosym Bio5	V: Хемозим био 5/Hemosym Bio5	V: -	V: -
VI: -	VI: -	VI: магнезиев сулфат, калцинит и алгицал/MgSO ₄ , Kalcinit, Algical	VI: -
VIII: Хемозим био 5/Hemosym Bio5	VIII: Хемозим био 5/Hemosym Bio5	VIII: Алгицал/Algical	VIII: -

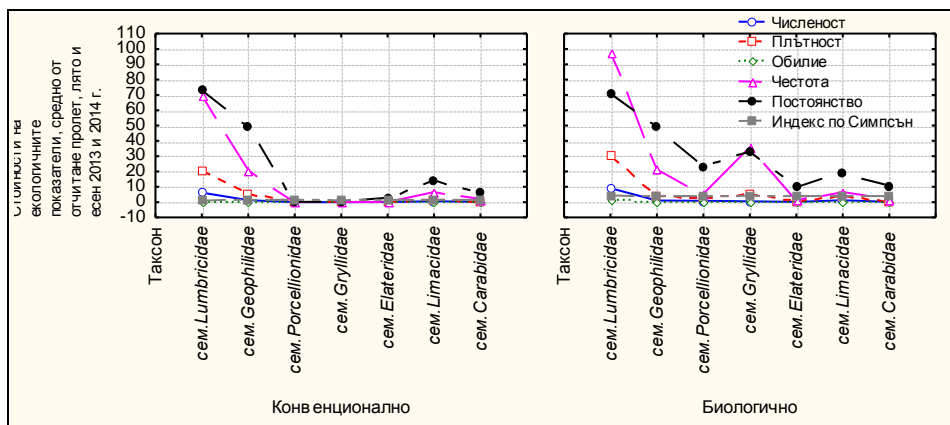
След извършване на статистическа обработка на данните можем да посочим няколко резултата.

Типът земеползване (фиг. 2) оказва въздействие върху стойностите на показателите за биоразнообразие, като честотата и постоянството на организмите (като средно от всички таксони) са по-високи в биологичното в сравнение с конвенционалното насаждение.

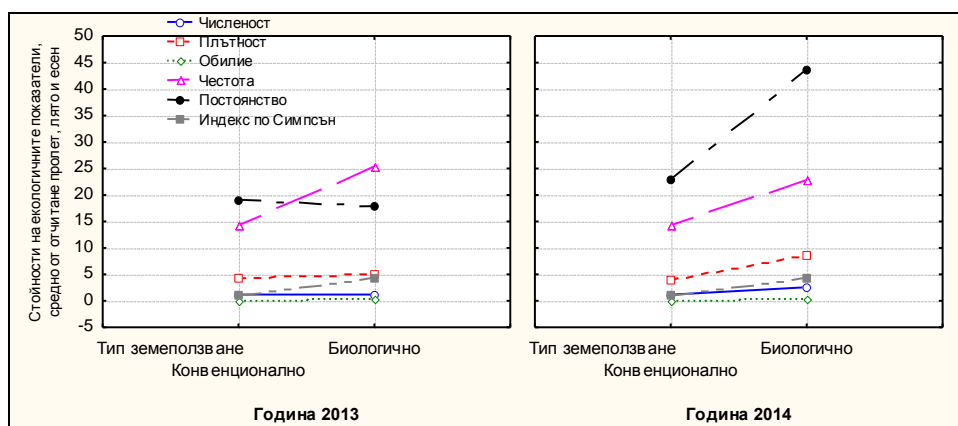
Фиг. 2. Взаимодействието на фактори тип земеползване и показатели на изследване върху биоразнообразието на индикаторните таксони при $F(5, 420) = 1,3258$; $p = 0,25206$ /**Fig. 2.** Interaction of the factors type of land use and performance of a study on the biodiversity indicator taxa in $F(5, 420) = 1,3258$, $p = 0,25206$

Таксоните реагират различно на типа земеползване (фиг. 3), като например семействата *Lumbricidae* и *Gryllidae*, показващи значително ($p < 0.05$) по-висока честота в биологичното, отколкото в конвенционалното насаждение.

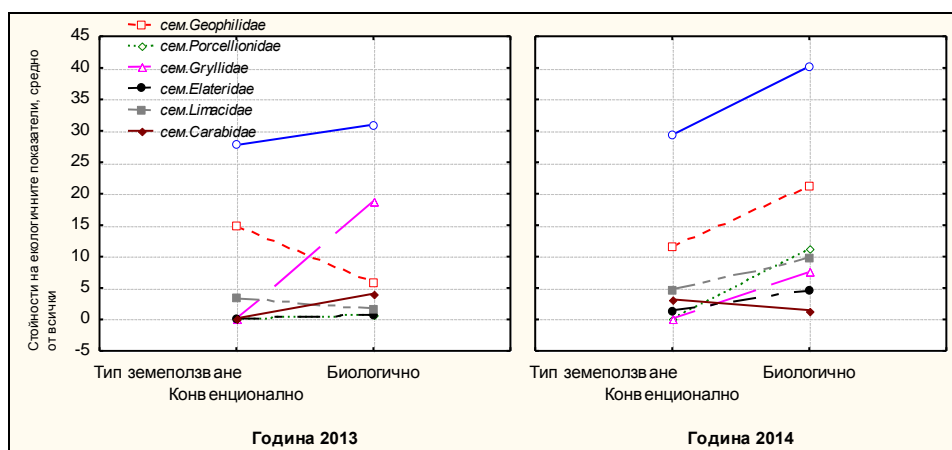

Фиг. 3. Взаимодействието на факторите тип земеползване, таксон и екологичен показател върху биоразнообразието при $F(30, 420) = 0,59256$; $p = 0,95877$ /**Fig. 3.** The interaction of factors type of land use, taxonomic and ecological indicator on biodiversity in $F(30, 420) = 0,59256$; $p = 0,95877$

По отношение на показателя *постоянство* (фиг. 3) отново той е по-висок при представителите на семействата *Porcellionidae* и *Gryllidae* в биологичните в сравнение с конвенционалните почви. Индексът на разнообразие по Simpson също показва по-високи стойности в биологичното, в сравнение с конвенционалното насаждение.

Фиг. 4. Взаимодействие на факторите година, тип земеползване и екологичен показател върху биоразнообразието при $F(5, 336) = 1,3591$; $p = 0,23929$ /**Fig. 4.** Interaction of factors year, type of land use and environmental indicator on biodiversity in $F(5, 336) = 1,3591$; $p = 0,23929$

Фиг. 5. Взаимодействие на факторите година, тип земеползване и таксон върху биоразнообразието средно от всички екологични показатели при $F(6, 336) = 1,4562$; $p = 0,19259$ /**Fig. 5.** Interaction of factors year taxon type and land use on biodiversity, an average of all environmental indicators in $F(6, 336) = 1,4562$; $p = 0,19259$

Съвместното действие на факторите година, тип земеползване и екологичен показател не оказва значително въздействие ($p < 0.05$) (фиг. 4), но през 2014 г. се забелязват по-високи стойности на показателите *постоянство, численост и плътност* в биологичната агрофитоценоза. Това вероятно се дължи и на по-високото количество почвена влага, в резултат от по-високата сума на валежите, отчетена през пролетта на 2014 г., както и на внесеното еднократно количество угнил оборски тор в междуредията на биологичното насаждение през месец февруари 2014 г.

Ефектът от взаимодействието на факторите година на изследване, тип земеползване и таксон върху биоразнообразието от организми в почвата средно от всички екологични показатели (фиг. 5) е статистически незначителен ($p < 0.05$). Но в същото време семействата *Lumbricidae* и *Geophilidae* през 2014, както и *Gryllidae* през 2013 г., показват значително ($p < 0.05$) по-високи стойности общо на всички екологични показатели в почвите в биологичното, отколкото в конвенционалното насаждение.

ИЗВОДИ

1. Метеорологичните условия оказват влияние върху откриваемостта на геобионтите.

2. Таксоните реагират различно на типа земеползване, като семействата *Lumbricidae* и *Gryllidae* показват по-висока *честота* в биологичното, отколкото в конвенционалното насаждение, а семействата *Porcellionidae* и *Gryllidae* – по-високо *постоянство*. Индексът на разнообразие по Simpson е с по-високи стойности в биологичната агрофитоценоза.

3. Резултатите потвърждават изследванията на Velcheva et al. (1997, 1999, 2012), Popov et al. (2014) и Beintema (2015) относно потискащото въздействие на хербицидите в конвенционалните площи върху числеността и разнообразието на семейство *Lumbricidae*.

4. Растителността върху почвената повърхност в междуредията на биологичното насаждение привлича и задържа (показателят *постоянство*) представителите на наблюдаваните семейства.

REFERENCES

Andreeva-Fetvadjeva, N., A. Jeleв and Z. Dechkov, 1982. Herbologiya, Izdatelstvo Zemizdat, Sofia.

Beintema, N., 2015. Unearthing the secrets of soil, Wageningen World, №2 2015. www.internationalyearofsoils.com

Bigon, M., J. Harper, K. Townsend, 1989. Ekologiya, Predstaviteli na populaciite i saobshtestvata. Vtori tom. Izdatelstvo Mir.

Fauna Europea, 2013. Fauna Europea version 2.6.2, www.faunaeur.org, last update 29 August 2013.

Fox, C., 1964. The effects of five herbicides on the numbers of certain invertebrate animals in grassland soil. Canadian Journal of Plant Science, 44: 405–409.

- Gulyarov, M.S.*, 1987. Quantative methods in soil zoology. Nauka, Moscow, Russia, 179 p. (RU).
- Karov, St., P. Mitov, A. Trifonov and R. Andreev*, 2006. EKOFARM – Asociaciya za biologichno zemedelie. Biologichno proizvodstvo na yabalki. Plovdiv, 2006.
- Lee, K.E.*, 1985. Earthworms: their ecology and relationships with soils and use. Academic Press, Australia (411).
- Paraskevov, P. and K. Trendafilov*, 2000. Poddarzhane i povishavane na pochvenoto plodorodie pri biologichno gradinarstvo (S nasochenost kam izpolzvaneto na oborskiya tor i kompostiraneto). Agroekologichen Centar pri VSI – Plovdiv, No. 3, 41.
- Popov, V., G. Popgeorgiev, D. Plachiyiski, N. Nedyalkov and O. Todorov*, 2014. Impact of land use practices on agro biodiversity in selected organic and conventional agro ecosystems in Bulgaria. Journal of Biodiversity and Environmental Sciences (JBES), eISSN: 2222-3045, pISSN: 2220-6663.
- Rankova, Z.*, 2006. Ecological approaches for weed control in fruit orchards. Proceedings of First International Symposium “Ecological approaches towards the production of safety food” 19-20 October 2006, Plovdiv, 211–216.
- Rankova, Z., M. Tityanov and T. Tonev*, 2011. Agrotechnical approaches for maintenance of the soil surface in orchards in a good agrotechnical and ecological condition. EWRS. Pproceeding of 9-th workshop of the EWRS working group: Physical and cultural weed control, Samsun, Turkey 28–30 March, 2011. 50–54.
- StatSoft, Inc., 2004. STATISTICA (data analysis software system), version 7. www.statsoft.com.
- Tonev, T.*, 2000. Handbook of integrated weed control and farming culture, Higher Institute of Agriculture – Plovdiv, Book 2.
- Tonev, et al.*, 2007. Herbologia. Academic publisher of the Agricultural University – Plovdiv.
- Velcheva, I., P. Kostadinova and V. Popov*, 1997. Research on some ecological properties of soil mezobiota in treated and untreated with pesticides plots. Higher School of Agriculture – Plovdiv, Scientific Works, XLII (3): 53–60.
- Velcheva, I., P. Kostadinova and V. Popov*, 1999. Ecological monitoring of the soil mezobiota in apple orchard under biological and integrated agriculture. Higher School of Agriculture – Plovdiv, Scientific Works, XLIV(2): 39–46.
- Velcheva, I., S. Petrova, I. Mollov, G. Gecheva and D. Georgiev*, 2012. Herbicides influence the community structure of the soil mezofauna. *Bulg. J. Agric. Sci.*, 18: 742–748.
- Zwieten, L.V.*, 2004. Impacts of pesticides on soil biota. In: Soil Biology in Agriculture: Proceeding of workshop on current research into soil biology in agriculture, 11–12 August 2004, 99. 72–79.
- Internet source:
<http://gradinar.net/1185-Nakratko-za-yabalkata---lider-v-ovostnata-gradina>